

ВІДГУК

Офіційного опонента академічного декана Одеської богословської семінарії доктора філософських наук Стрижачука Федора Васильовича на дисертаційну роботу Івана Вікторовича Кундеренко

«ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ДУХОВНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО СОЮЗУ ЦЕРКОВ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТИЯН-БАПТИСТІВ)»,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.14 – богослов'я

Забезпечення якості освіти сьогодні є одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері освіти в Україні, відтак вивчення різних моделей забезпечення якості та управління якістю у закладах освіти набуває великого значення. Досвід і напрацювання протестантсько-євангельських закладів освіти у сфері забезпечення якості є доволі цікавим явищем у зв'язку з тим, що цим закладам вдалося розвинути ефективну саморегульовану модель зовнішнього забезпечення якості. Одним із елементів цієї моделі є незалежна акредитаційна асоціація, яка формує вимоги до якості, яку надають духовні заклади освіти, і при цьому враховує сучасні підходи до формування компетентностей і організації навчання. Вивчення досвіду роботи цієї асоціації та акредитованих нею закладів освіти, вплив незалежного і добровільного акредитування на освітні інституції з урахуванням певного культурного та організаційного контексту сьогодні є надзвичайно актуальним у зв'язку з розвитком концепції незалежних акредитаційних агенцій і установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

В українському освітньому просторі простежується наступна колізія: з одного боку, задля підвищення якості освіти на державному рівні в країні задекларований такий напрям розвитку освіти, який мав би ототожнювати чинні моделі застосування закордонного досвіду у вітчизняних умовах, проте, з іншого, можемо констатувати низький ступінь дослідження духовної освіти

у протестантському середовищі, де без державних дотацій удалось пройти цей шлях, що свідчить про непослідовність імплементації цих кроків в Україні.

У вітчизняному освітньому просторі вже майже три десятиліття існує розгалужена система конфесійних, міжконфесійних та позаконфесійних закладів вищої освіти, які ставлять собі за мету підготовку фахівців із теоретичного та практичного богослов'я. Значний сегмент у сфері богословської освіти становлять власне заклади вищої освіти, засновані протестантськими конфесіями. Згідно з даними департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України за 2018 р., в Україні діє понад 100 закладів вищої освіти, які мають афіліацію з релігійним організаціям протестантського спрямування.

Орієнтуючись на світові та, особливо, північно-американські та європейські тенденції управління якістю освіти, протестантські заклади вищої освіти України певною мірою випередили час, створивши альтернативну державній систему акредитування та забезпечення якості вищої освіти, заснувавши Громадську організацію «Євангельська акредитаційна теологічна асоціація» (ГО «ЄАТА»), раніше відому як «Євро-азіатську акредитаційну асоціацію». Досвід протестантських закладів освіти, зокрема розроблені ГО «ЄАТА» стандарти акредитування богословської освіти на основі компетентісного підходу, були використані під час підготовки державного стандарту з богословської освіти та інших важливих нормативних документів. Автором зроблений глибокий аналіз історії та функції ГО «ЄАТА», яка є незалежною акредитаційною агенцією і здійснює зовнішнє забезпечення якості євангельських богословських закладів на всьому пострадянському просторі. З цих причин рецензоване дослідження заповнює серйозну дослідницьку лакуну у вивченні особливостей формування богословської освіти в Україні, а також сприяє розв'язанню практичних проблем у сфері ліцензування та акредитації вітчизняних богословських навчальних закладів, зокрема, протестантського спрямування.

Відтак дослідження І. В. Кундеренка присвячене важливій та актуальній темі виокремлення принципів розвитку якості освіти саме у закладах вищої освіти, які засновані вітчизняними протестантськими конфесіями. Дисертантом проведено ґрунтовне дослідження цілої низки питань, які стосуються стандартів забезпечення якості освіти в Україні, їхнього зв'язку з європейськими та американським стандартами, відношення між внутрішніми та зовнішніми стандартами якості освітніх послуг закладу вищої освіти – все це поєднується з релігієзнавчими дослідженнями та розвідками. У дисертації висвітлена специфіка розбудови духовної освіти у сфері забезпечення якості вищої освіти у протестантських закладах освіти України, а розроблені моделі розвитку ГО «ЄАТА» та духовної освіти мають як практичну так й теоретичну цінність.

Наукову новизну дослідження складає, зокрема, аналіз системи забезпечення якості у протестантських закладах освіти. У роботі розглядається проблема перетину різних концепцій забезпечення якості, які втілюються у закладах освіти протестантських деномінацій, особливу увагу приділено питанню інтересів стейкхолдерів, зокрема, церков і релігійних організацій, які мають своє бачення та очікування щодо якості освіти в семінаріях та інших духовних закладах освіти. Надзвичайно актуальними уявляються також практичні рекомендації, що надаються автором роботи у останньому розділі, реалізація яких могла б сприяти інтеграції системи незалежної акредитації богословських закладів євангельських деномінацій у загальнонаціональну систему зовнішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні.

Вважаємо, що до сильних сторін дослідження варто віднести також проведене автором соціологічне опитування керівників релігійних громад церков (пасторів), які належать Всеукраїнському союзу церков євангельських християн-баптистів (ВСЦ ЄХБ), прикметним є факт, що також у продовженні онлайн опитування була проведена низка бесід-інтерв'ю з ключовими для протестантської сфери освітянами. В додаток до цього автор провів серію опитувальних бесід з майже 20 пасторами задля вимірювання сприйняття

розроблених моделей розвитку духовної освіти у межах конфесії. Доволі цікавим є проведений термінологічний аналіз наукового застосування поняття «духовна освіта». Автор стверджує, що вдалось виявити ознаки маркування. Від себе особисто у рамках побажань можемо додати, що це тема заслуговує подальшого дослідження, оскільки на тлі сучасних вимог до недискримінаційного ставлення така постановка питання зумовлює значущість та затребуваність подальших розвідок у цьому напрямі. Наступною сильною стороною дослідження варто назвати вивчення неузгодженості між дослідниками-релігієзнавцями в оцінці феномену «антиінтелектуалізму» у вітчизняному протестантському середовищі. Автор відкидає таке маркувальне ставлення та вказує на причини цього. Наступним здобутком можемо назвати розвідку доречності використання поширеної нібурівської типології взаємодії християн із секулярним світом у трансляції до вітчизняних протестантів XXI століття.

Серед інших здобутків дисертації назвемо доведення важливості масштабування досягнень духовної освіти та розробку моделей подальшого розвитку управління системою якості надання освітніх послуг у ГО «САТА» та закладах духовної освіти серед ВСЦ ЄХБ. Автору вдалось простежити вплив церковного устрою на впровадження змін, потрібних для імплементації кроків з покращення освіти та поєднати це дослідження з рівнем залученості християн-протестантів у суспільне життя, а також було продовжено студіювання неоднозначностей у визначенні понять «освіта», «якість освітніх послуг», «стейкхолдери», «студентоцентроване навчання».

Після розгляду дисертації І. В. Кундеренка є всі підстави стверджувати, що дослідження виконане на високому рівні, що свідчить про професійну компетентність і загальну наукову грамотність автора. Також варто відзначити істотний авторський внесок у розробку теми, значний обсяг оригінального наукового доробку та приросту нових знань.

Текст дисертації дозволяє висловити лише кілька зауважень:

1. Моделі можливої співпраці акредитаційних організацій протестантської освіти з НАЗЯВО розглянуті на прикладі застосування критеріїв НАЗЯВО (створених для акредитації освітніх програм) у трансляції на типовий стан духовного ЗВО (на відміну від окремої ОП). Автор указує на цей факт. Водночас нам здається, що дослідження Івана Вікторовича Кундеренка значно виграло, якби до нього була додана спроба конкретизувати та виокремити недоліки застосування подібних порівняльних методів.

2. В Україні наявні доволі різноманітні напрями протестантизму, отже, вважаємо, що незважаючи на сформований предмет дисертації, дослідження виграло б при додатковому порівнянні досвіду розбудови освіти та взаємодії з суспільством різних, зокрема відмінних напрямів протестантизму, а не лише споріднених у багатьох аспектах конфесій, таких як УЦ ХВС та рух реформатських церков. Зокрема, можна було згадати навіть такі вітчизняні протестантські рухи, чиє богослов'я може не підпадати під ортодоксальне визначення протестантизму, зокрема церкви АСД, яка має досвід розбудови приватного закладу вищої освіти (Український гуманітарний інститут у м. Буча), адже автор згадує закордонний ЗВО у США, заснований мормонами.

3. Важливо конкретизувати, яким чином може підвищувати якість викладання окремих предметів – наприклад, апологетики, біблеїстики, місійної теології.

4. Наскільки сьогодні семінарії є спільнотами та які можливі кроки для розвитку культури спільнотного життя і душпастирства у семінаріях ще не використані сьогодні?

Висловлені зауваження не ставлять під сумнів наукові досягнення Івана Вікторовича Кундеренка та мають характер побажань, які можна врахувати у наступній науковій роботі. Водночас дисертація має доволі чітку та логічну структуру. Сам матеріал викладений послідовно та вичерпно за змістом. Можемо відзначити, що дисертант опанував дослідницьке пол та повною мірою дослідив актуальну проблем. Мета, завдання, а також прописана наукова новизна мають належне обґрунтування. Після аналізу автореферату

та ретельного вивчення тексту дисертації Івана Вікторовича Кундеренка ми можемо дійти загального висновку, що виконане дослідження є оригінальним, науково неупередженим, цілком відповідає прийнятим у сучасній світовій та українській науці стандартам. Автореферат відображає зміст дисертації. Публікації висвітлюють основний зміст роботи. За своєю актуальністю, новизною і змістом дисертація Кундеренка Івана Вікторовича «Принципи розвитку якості освіти в духовних закладах вищої освіти України (на прикладі закладів освіти Всеукраїнського союзу церков євангельських християн-баптистів)» відповідає вимогам, зазначеним у п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (із відповідними змінами), а її автор має всі підстави на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук зі спеціальності 09.00.14 – богослов'я.

Офіційний опонент,

доктор філософських наук,

академічний декан

Одеської богословської семінарії

Ф. В. Стрижачук

Тіодор Саргоцьке Ф.В. зоб'являю.

Ректор ОБС

12.04.2021